

1.

ΚΑΠΟΙΟΣ (ΝΑ) ΜΕ ΚΟΙΤΑΖΕΙ

16

Σε ένα χωριό του νομού Ρεθύμνης στην Κρήτη, γύρω στο 1945, η ζωή μιας οικογένειας διαλύεται όταν ο άντρας φεύγει χωρίς να αφήσει πίσω του το παραμικρό ίχνος. Η μητέρα του, θεωρώντας υπεύθυνη την οικογένεια της νύφης της, σε μια φωτογραφία που έχει στην κατοχή της, τρυπά με μια καρφόσα τα μάτια της συμπεθέρας της (σελ.). Την ίδια περίπου εποχή στην Πάρο, μια άλλη γυναίκα, για ανεξακριβώτους λόγους, τρυπά σε μια φωτογραφία τα δικά της μάτια. Ανάλογα περιστατικά είναι ίσως αναρίθμητα, δύσκολα όμως μπορεί να τα εντοπίσει κανείς, καθώς τέτοιες φωτογραφίες, ως αντικείμενα μαγείας, φυλάσσονται προσεκτικά σε κρύπτες, σε προσεκτικά διπλωμένους φακέλους ή παλιωμένα πορτοφόλια.

Τέτοιες πράξεις συμβολικής τύφλωσης, για λόγους εκδίκησης ή προφύλαξης από το μάσπασμα, υποδηλώνουν έναν πρωτόγονο φόβο για την καταστροφική δύναμη του βλέμματος, φόβο που –εδώ και αιώνες– παράγει μύθους και συντηρεί προκαταλήψεις. Στην Ελληνική Μυθολογία λ.χ. ο Ορφέας, παραβιάζοντας τον νόμο της Περσεφόνης, όταν γύρισε να κοιτάξει την Ευρυδίκη στην πορεία της από τον θάνατο στην ζωή, τη χάνει για πάντα· η Μέδουσα μπορούσε να πετρώσει τους εχθρούς της μόλις αυτοί έστρεφαν τα μάτια τους επάνω της ενώ η τιμωρία ήταν φρικτή για όποιον έβλεπε την Άρτεμη και τις συντρόφισσές της να λούζονται. Στην καθημερινή ζωή το βλέμμα αναγνωρίζει, ανικνεύει, ενοχλεί, προειδοποιεί αλλά και καταστρέφει. Τι αναπαράγει όμως αυτές τις ιδιότητες του βλέμματος στην φωτογραφία; Πώς είναι δυνατόν, μέσα από τα τσακίσματα του φωτογραφικού χαρπού, την κίτρινη και μισοσβησμένη εικόνα, να αναδύεται, χρόνια μετά, απειλητικό το βλέμμα του φωτογραφημένου προσώπου;

Στην φωτογραφία, ανάμεσα στο "φωτογραφημένο" και τον θεατή δεν φαίνεται να μεσολαβεί τίποτα· καμιά ύλη, καμιά αναπαράσταση, καμιά ψευδαίσθηση: το φωτογραφημένο μεταφέρεται ακέραιο στον θεατή ως φωτεινή ενέργεια. Ο Roland Barthes στον *Φωτεινό Θάλαμο*, αναφερόμενος σε μια φωτογραφία της μητέρας του, το περιγράφει αυτό με εξαιρετικό τρόπο: «Από ένα πραγματικό σώμα, που ήταν εκεί, εκπορεύονται οι ακτίνες που αγγίζουν τώρα εμένα που είμαι εδώ. Λίγο μετράει ο χρόνος αυτής της μεταφοράς. Η φωτογραφία του χαμένου προσώπου έρχεται να με αγγίξει σαν τις ακτίνες που εκπέμπει ένα αστέρι. Κάτι σαν ομφάλιος λώρος συνδέει το σώμα που φωτογραφήθηκε με τη ματιά μου. Το φως, αν και μη από, είναι εδώ ένα ένσαρκο μέσο, μια επιδερμίδα που μοιράζομαι με το πρόσωπο της φωτογραφίας». ⁽¹⁾

Η μαγική ιδιότητα, που αποδίδει κανείς στο βλέμμα του φωτογραφημένου προσώπου, φαίνεται πως έχει να κάνει περισσότερο με αυτή την ιδιαίτερη συνείδηση του χρόνου που

1.

SOMEONE (TO LOOK) LOOKS AT ME

In a village in Rethymnon, Crete, around 1945, a family's life is disrupted when the husband leaves, never to return. His mother, who considers her daughter-in-law's family responsible, on a photo she owns pierces her son's mother-in-law's eyes. About the same time, on the island of Paros, another woman, for unknown reasons, pierces her own eyes on one of her photographs. Possibly numerous similar instances exist which are, however, very difficult to record, since pictures like these, used for black magic, are kept well-hidden in carefully folded envelopes or weathered old wallets, and are only discovered by chance.

These acts of symbolic blinding, for revenge or for protection from the "evil eye", express a primitive fear of the catastrophic power of a stare, a fear that has produced myths and maintained superstitions for centuries. In Greek mythology, for instance, Orpheus, breaking Persephone's law, turns to look at Euridice on her way from death to life and loses her forever; Medusa could turn her enemies into stone as soon as they set eyes on her; anyone who set eyes on Artemis and her companions bathing was severely punished. In everyday life, the stare recognizes, seeks, aggravates, warns, but also destroys. What sustains this power of the stare in photography? How is it possible, through the creases of the photographic paper, through a yellowed and faded image, for the threatening stare of the photographed person to surface triumphant and omnipotent years later?

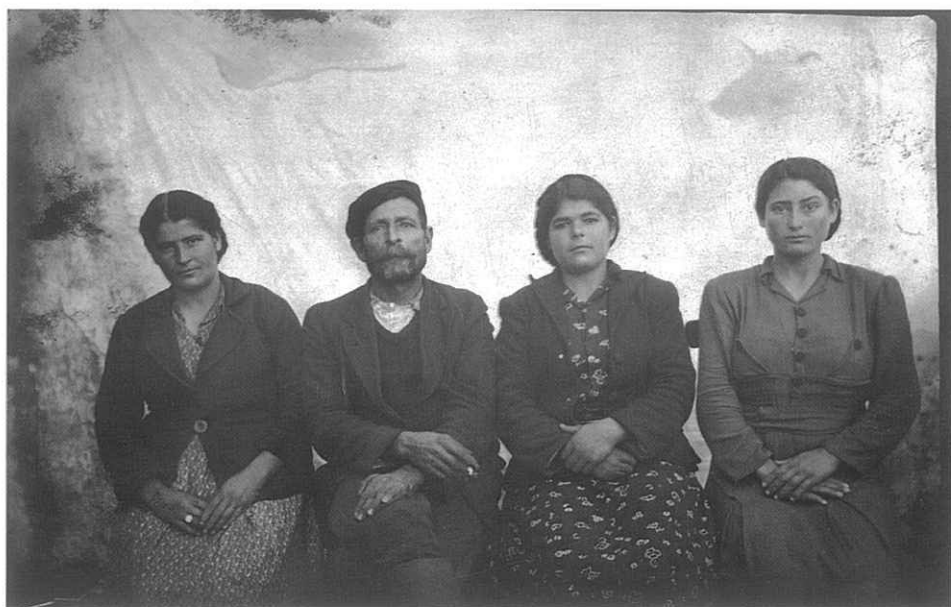
In photography, nothing stands between the photographed and the viewer – no material, no representation, no illusion. The photographed is conveyed intact to the viewer as the energy of light. Roland Barthes describes this exquisitely in *La Chambre Claire*, referring to a picture of his mother: "From a real, physical object that was there emanate rays that touch me here, now. The time lapse between these two acts is insubstantial. The image of the lost person comes and touches me like a star's rays. Something like an umbilical cord connects the photographed person with my eyes. The light, though intangible, is a medium in flesh, an epidermis that I share with the person in the photograph."⁽¹⁾

The magical power attributed to the stare of the photographed person seems to have more to do with this particular sense of time emanating from the photograph: it is the "then" (the time the photograph was taken) that we experience and comprehend during the "now" (the time of looking at the photograph). This

19

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΣΤΡΙΛΙΓΚΑΣ / PERIKLIS STRILIGAS
Συλλογή Ελένης Χριστοδουλάκη / Eleni Christodoulaki's Collection